

Jurjevo



Prošel je prošel pisani vuzem,
došel je došel zeleni Jure.
Donesel je donesel,
pedenj dugu travicu, lakat dugu mladico.
Dajte mu dajte!
Jurja darovajte!
Dajte mu pogače, da mu noga poskačel
Dajte mu vina, da ga ne bu zimal
Dajte mu pleče, da vam kaj ne rečel
Dajte mu kruh, da ga ne bu muhal
Dajte mu rži, da se doma spržil
Dajte mu jajec, da ga ne bu zajec!
Dajte mu hajde, da se doma znajdel
Dajte mu žita, da se doma pital
Dajte mu groš, da vam dojde još!

Te verze zagotovo pozna vsak zavedni Belokranjec. Če ne vse, pa vsaj začetek. Jurjevanje v Beli krajini vsi poznajo, kako ne bi, saj je najstarejši folklorni festival v Sloveniji! Jurjevanje, ki je bilo prvič organizirano leta 1964, kot edino te vrste, je bilo najprej dogodek prikazovanja ljudskih plesov Bele krajine s konca 19. in začetka 20. stoletja. Z leti se je dogajanje na festivalu razširilo in nadgradilo.

Da, da! Bravo Črnomaljci, ampak, se zavedate da brez Šokcev ne bi plesali?

"Na Štrekljevca me je obiskoval tudi pok. France Marolt, ki je po Beli krajini iskal ljudski napev za pristnega belokranjskega Zelenega Jurija. Dneve in dneve se je potikal po vaseh, k meni pa prihajal nataknen in slabe volje, ker ni našel tistega, kar bi rad. »Ne najdem viže in je ne najdem. Vse stare babe sem že obiskal, p a noben a ne zna več zapeti Zelenega Jurija. Vsaj dvajset let prepozno sem prišel semkaj.«

Obiskovala sva podgorjanske vasi : Dol, Jugorje, Maline, Suhor in Drage. Jaz sem zapisoval tekst, on pa viže starih belokranjskih zdravic in popevčic. »Obiščiva še hiše v Štrekljevca!« sem mu predlagal.

»Pa sva zares dva vola « se je zasmel. Sredi Štrekljevca, tak o rekoč pred nosom, je v Magdičevi hiši France Marolt zavriskal od sreče, ko mu je Magdičeva zapela Zelenega Jurija. Pisal je ko nor, a takta ni in ni pogodil. Tedaj sem se oglasil kakor po navdihnjenju: »Botra Magdičeva, zapojte in zaplešite zraven, kot ste na to pesem plesal i pred šestdesetimi leti!« Nato je 83-letna Magdička zapela in zaplesala hkrati. »Hura, ga že imam!« je vriskal Marolt. Ni čakal pogostitve botre Magdičeve. Zdrvel je v moje stanovanje in do treh zjutraj razbijal po klavirju." (Zupanc 1960: 192)

Poznamo 2 vrsti jurjevskega obredja:

Na jurjevo so se zbrali vaški pastirji, ki so enega izmed pastirjev oblekli v Zelenega Jurija, v roke so mu dali majhno, ozelenelo drevo, nato pa so hodili od hiše do hiše. Gospodinje so pastirje obdarovale z jajci ali denarjem, od Zelenega Jurija pa so vzele vejico, ki so jo zataknila za streho. Ljudje so namreč verjeli, da bodo zato kokoši pridno nesle jajca. Kadar gospodinja

ni obdarila Zelenega Jurija, so njegovi spremljevalci vejico odtrgali kar sami, vrgli pa so jo preko strehe hiše (da kokoši nikoli več ne bi nesle jajc). Dobljeno so si bratsko razdelili. Po drugi svetovni vojni se je ta šega opustila. Pastirji so peli eno od različic pesmi na začetku tega sestavka. Vsaka vas je tako rečeno imela svojo verzijo pesmi.

pri črnomaljskem obredju se je na jurjevo nedeljo mladina zbrala na Gričku, kjer so enega izmed neporočenih mladeničev odeli v zelenje (Zelenega Jurija). Dekleta so s pisanimi trakovi in rožami okrasila mlado brezo. Skupina deklet in mladeničev se je nato odpravila v mesto. Sprevod se je pričenal z mladeniči, ki so piskali in trobili, s čemer so odganjali zle sile, ki bi preprečile prihod pomladi. Sledili so jim fantje, ki so nosili okrašeno drevo, imenovano mlaj, za katerim je stopal Zeleni Jurij, za njim pa dekleta. Meščani so sprevod navdušeno pričakali pred Stoničevim gradom, kjer so dekleta pobrala otirače, nato pa so juraši odpeljali Zelenega Jurija do mosta pod cerkvico Sv. Duha, kjer so vrgli zeleni koš v reko Dobljico. S tem ga simbolično vrnejo v podzemlje, v upanju da bo naslednje leto spet prinesel bogato pomlad.

Čakaj malo, zakaj v Podzemelj? Ne v Podzemelj, ampak v podzemlje. Virej.

Slovansko ime za Zelenega Jurija, torej predkrščanskem obdobju, je Jarilo. Jarilo je sin vrhovnega boga Peruna, rodil pa naj bi se okoli zimskega solisticija. Jarila po rojstvu ukrade bog teme in podzemlja Veles, ter Jarila odpelje v Virej za volčjega pastirja. Jarilo na spomlad najde ključ podzemlja in spusti na zemljo vodo, ter se odpravi domov. Jezdi na konju in za njim narava ozeleni. Ko pride domov se na kresni večer poroči s svojo sestro Marico, ki mu podari zlato jabolko-simbol ljubezni in pristanka na poroko. Jarilo (Jurij) prevara Marico, ta ga ubije in se spremeni v Morano (Moro- iz tega imena izhajajo naše nočne more). Jurij navidezno umre in se vrne v podzemlje pred zimskim enakonočjem, naslednji dan se spet rodi (Staroverci.si).

Ker ljudje v teh krajih niso dobro sprejemali krščanske vere so se duhovniki morali prilagoditi prebivalcem. Krčanska vera si je prisvojila poganske šege in svetnike" ter jih "pokristjanila". Tako je iz Jarila ali Jurija nastal sv. Jurij, konja je obdržal, dodali so mu sulico s katero ubija kačo ali zmaja (simbolno Velesa, oz. Zlo). Krščanska zgodba sv. Jurija predstavlja junaka iz Kapadokije na konju, ki reši kraljično pred hudobnim zmajem.

In kdaj pride Jurij prineset pomlad? 23. ali 24. aprila?

Na Hrvaškem praznujejo Jurjevo 23. aprila. Mi bi ga tudi, a Zeleni Jurij ni imel dovolj denarja za brodarja, ki bi ga prepeljal čez Kolpo. Zato je Jure cel dan delal, da si je zaslužil iti čez. In tako je prišel 24. aprila v našo deželo! Letos to pade na soboto.

Avtorica: Tamara Lončarič, Semič, 22.4.2021